

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО; КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Наталія Миколаївна ПЛИСЮК,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права,
nata2579pl@i.ua

УДК 343.21

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВБИВСТВО

Досліджуються питання щодо становлення та розвитку вітчизняного кримінального законодавства про вбивство. Зазначається, що вбивство здавна вважалося злочином, засуджувалося як мораллю, так і системою норм і правил, які мають силу закону. Заборона на вбивство була однією із перших серед усіх заборон у людській культурі. Вбивство розцінюється як злочин практично у всіх законодавчих системах — стародавніх та сучасних. Також про доцільність передбачення кримінальної відповідальності за вбивство свідчать і традиції вітчизняної законодавчої практики боротьби з такими діяннями. Відповідальність за вбивства встановлювалася на теренах України вже за часів Київської Русі в договорах з греками. Використовуючи норми Руської Правди, Литовських статутів та польського законодавства, правозастосувачі на теренах України переслідували мету відшкодування збитків потерпілій особі, призначення адекватного покарання відповідно до тяжкості злочину, спокутування гріха та залякування злочинців.

Відзначається, що значний вклад в історію зробило Соборне уложення 1649 року («Уложение 1649 г. царя Алексея Михайловича»). У ньому норми про вбивство отримали певний розвиток: передбачалося розмежування діянь на умисні та необережні, вводились поняття необхідної оборони та крайньої необхідності.

У законодавстві часів Петра I питання про вбивство знайшли своє відображення у Військовому статуті 1716 року і в Статуті морському 1720 року, які були більш жорсткими, ніж Соборне уложення 1649 року.

Питанням кримінальної відповідальності за вчинення вбивства багато уваги було приділено у Зводі законів 1832 року, у Кримінальному Уложенні 1903 року та інших джерелах.

У наукових дослідженнях періоду з 1917 — до 1990 років ставлення до законодавства царської Росії було негативним. Стверджувалось, що воно відзначалось хаотичністю, казуїстичністю, потурало адміністративному і судейському свавіллю, та було практично недосяжне для мільйонів трудящих. Сучасне кримінальне законодавство України, на відміну від радянського, дає визначення поняття вбивства.

Історичний огляд вітчизняного кримінального законодавства від Древніх часів і до сучасної України дозволяє простежити особливості розвитку законодавства про злочини проти життя і з'ясувати переваги та недоліки того чи іншого періоду з метою більш повного та глибокого їх вивчення. Відповідальність за вбивство має глибоке історичне коріння, що свідчить на користь його криміналізації. Однією з основних ознак вбивства, яка відмежовує цей злочин від інших, є насильницький характер смерті потерпілої особи.

Ключові слова: становлення, розвиток, історія, сучасність, вбивство, життя людини.

Найбільш тяжкими і, на жаль, дуже поширеними серед злочинів проти життя є вбивства. Це найдревніший і вічний злочин. Вбивство здавна вважалось злочином, засуджувалося як мораллю, так і системою норм і правил, які мають силу закону. Заборона на вбивство була однією із перших серед усіх заборон у людській культурі. Вбивство розцінюється як злочин майже у всіх законодавчих системах — стародавніх та сучасних.

Проблеми боротьби зі злочинами проти життя, в тому числі історичний аспект розвитку вітчизняного кримінального законодавства, неодноразово досліджувалися такими вченими, як: П. П. Андрушко, М. І. Бажанов, А. В. Байлов, О. А. Баранова, Ю. В. Баулін, С. Д. Бережний, С. Г. Блинська, В. І. Борисов, Л. П. Брич, Н. Г. Вольдимарова, О. В. Гороховська, В. К. Грищук, Н. А. Дідківська, В. О. Копанчук, М. П. Короленко, Є. В. Лашук, О. П. Литвин, О. М. Лупіносова, В. М. Мамчур, О. К. Марін, М. І. Мельник, В. В. Меркур'єв, А. А. Музика, В. О. Навроцький, В. В. Орехов, Л. А. Остапенко, Л. М. Підкоритова, В. Ф. Примаченко, А. В. Савченко, О. С. Сотула, М. І. Хавронюк та ін.

Метою статті є дослідження історичного аспекту розвитку вітчизняного кримінального законодавства про вбивство як злочину проти життя та впливу того чи іншого періоду часу на нього.

Відповідно до норм Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3) та кожна людина має невід'ємне право на життя (ст. 27). Кримінальний кодекс України (далі — КК України) визначає вбивство одним із найбільш тяжких злочинів [2].

Про доцільність передбачення кримінальної відповідальності за вбивство свідчать і традиції вітчизняної законодавчої практики боротьби з такими діяннями.

Відповідальність за вбивства встановлювалася на теренах України вже за часів Київської Русі в договорах з греками. У ст. 6, наприклад, договору князя Олега з Візантією закріплювалося положення про те, що у випадку, коли злодій буде викритий під час вчинення крадіжки і відмовиться здатися та чинитиме опір, то його за це можна вбити. Злодія, який здався, вбивати не дозволялося, а він повинен був повернути вкрадене у подвійному розмірі. У ст. 7 Договору визначено проблему насильства під час заволодіння чужим майном. З цієї статті випливає, що винний у вчиненні грабежу та розбою повинен відшкодувати заподіяну ним шкоду в потрібному розмірі. Затриманого вбивцю позбавляв життя будь-хто із родичів убитого. У випадку, коли його родичі звертали майно вбивці на свою користь, то вони позбавлялись права заподіяти йому смерть [3, с. 69–73].

У Руській Правді, зокрема в її Короткій редакції, окремо виділяються вбивства таких осіб: вільної людини (мужа), дворецького, князівського тіуна, старшого конюха, князівського старости, князівського рядовича, смерда,ю холопа, рабині-годувальниці, дядька-вихователя [4, с. 87].

Литовські статuti серед видів умисних вбивств передбачали такі: вбивство при насильстві, вбивство насильника і його спільників у своєму домі або під час нападу, вбивство під час захисту від нападу на маєток або підданих, вбивство після погрози, вбивство кількома особами одного шляхтича, вбивство батька або матері, вбивство брата або сестри. Покарання за такі вбивства призначалися у вигляді смертної кари [5, с. 37–38].

Досліджуючи норми Руської Правди, Литовських статутів та польського законодавства, які діяли на наших землях у відповідні періоди, можна зробити висновок, що застосування законодавства на теренах України переслідувало насамперед мету відшкодування збитків потерпілій особі, призначення адекватного покарання за вчинений злочин відповідно до його тяжкості, спокутування злочинцями свого гріха та їх залякування.

До кінця XV ст. закінчується процес формування єдиної централізованої російської імперії. Важливою подією в галузі права у цей період є створення першого великого зводу законів — Судебника

(1497) [6]. У ньому встановлювалося покарання за вчинення крадіжки, а також порядок виявлення злочинця, але питання про характер заходів, спрямованих на затримання злодія, й умови їх застосування не було врегульоване. 1550 року був прийнятий новий Судебник, який після затвердження Боярською Думою став законодавчим актом представницької монархії. У цілому він повторював багато положень Судебника 1497 року, в тому числі й положення щодо дій, спрямованих на затримання злодія.

За Судебником царя Федора Іоановича 1589 року, який не був введений у дію, передбачалась відповідальність за вбивство у вигляді смертної кари.

Значний слід в історії залишило Соборне уложення 1649 року («Уложение 1649 г. царя Алексея Михайловича») [7, с. 38]. У ньому норми про вбивство отримали певний розвиток: передбачалось розмежування діянь на умисні та необережні, вводились поняття необхідної оборони та крайньої необхідності.

На перше місце за тяжкістю вбивства ставилось посягання на життя царя, за що передбачалась у якості покарання смертна кара. До тяжких також належали вбивства батьків (ст. 1), дітей (ст. 3), родичів (ст. 7), чоловіка (ст. 14). Тяжкими вважались і вбивства, вчинені службовцями, а також поєднані з розбоєм, іншим насильством або крадіжкою. Усі ці вбивства каралися смертною карою.

У законодавстві часів Петра I питання про вбивство знайшли своє відображення у Військовому статуті 1716 року і в Статуті морському 1720 року [8, с. 80–86], які були більш жорсткими, ніж Соборне уложення 1649 року.

За Військовими артикулами покарання у вигляді смертної кари було передбачено при вчиненні злочинів у ста нормах [8]. Із них 74 випадків смертна кара, у тому числі й за вбивство, була абсолютно визначеною санкцією. Смертна кара застосовувалась не тільки за вчинення закінченого складу вбивства, але і за готування, замах та виявлення умислу вчинити такий злочин.

У «Правах, за якими судиться малоросійський народ» 1793 року було закріплено відповідальність за вбивство «нападателя», а також передбачалося, що якщо «бежавший, на кого о убистве челобитье будет, до года и шести недель не явился», то жінка, діти або родичі особи, яка вчинила злочин, повинні були заплатити штраф за голову вбитого та за збитки для родичів вбитого [5, с. 648–649].

Питанням кримінальної відповідальності за вчинення вбивства багато уваги було приділено у Зводі законів 1832 року, який вступив у законну силу з 1 січня 1835 р. [4]. Глава 2 «Про смертовбивство» розділу 6 «Про злочини проти безпеки життя» передбачала відповідальність за такі злочини: за умисне вбивство, необережне вбивство, вбивство в бійці, дітовбивство або замах на нього.

У Зводі була спроба дати визначення поняття вбивства: «Насильницька смерть, заподіяна іншій людині спричиненням ран, забоїв або отруєння, вважається смертовбивством».

Подальшого розвитку в російському кримінальному законодавстві вбивство набуло у Кримінальному уложенні 1903 року [9]. За Кримінальним уложенням 1903 року вбивства були закріплені за ступенем тяжкості від найбільш тяжких злочинів до діянь, які були спрямовані проти життя, але вважалися невинними і некараними.

До тяжких умисних відносилися такі вбивства:

- вчинені повторно;
- вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим способом, небезпечним кільком особам;
- вагітної жінки;
- з метою пограбування або отримання спадщини тощо [9].

У наукових дослідженнях періоду з 1917 — до 1990 років ставлення до законодавства царської Росії було негативним. Стверджувалось, що воно відзначалося хаотичністю, казуїстичністю, потурало адміністративному і судейському свавілля та було практично недосяжне для мільйонів трудящих. У той же час, як зазначають дослідники, російське законодавство діяло на теренах України в указаний період, Центральна Рада «тривалий час залишала чинним на території України законодавство Російської імперії та Тимчасового уряду Росії, у той час як радянський уряд Росії, а слідом за ним і більшовицький уряд України оголосили не чинними на своїй території закони повалених урядів, у тому числі й уряду Центральної Ради. Проте певний час в Україні допускалася можливість застосування законодавства Російської імперії, в тому числі й кримінального ...» [10, с. 31].

Саме у вказаний період, до прийняття КК 1922 року [11] в Україні, слідом за Росією відмічається зміщення акценту в законотворчому процесі в бік виконавчих органів. На наш погляд, це було започатковано прийняттям відомчого акта «Руководящие начала по уголовному праву РСФСР» від 12 грудня 1919 р. Відповідно до цього нормативного акта при визначенні міри покарання в кожному окремому випадку варто розрізняти поряд з іншими моментами, чи виявлені винною особою заздалегідь обдумані намір, жорстокість, злість, підступництво, хитрість або діяння, вчинене у стані запальності, з легкодумства і недбалості [12, с. 150].

КК УРСР 1922 року майже повністю вмістив у себе положення КК РСФСР 1922 року, в якому встановлювалася кримінальна відповідальність за умисне та необережне вбивство.

Кримінальний кодекс 1922 року [11] в окремій главі «Злочини проти життя, здоров'я, волі й гідності особи», а саме у ст. 142 передбачав відповідальність за умисні вбивства при обтяжуючих обставинах: а) з користі, ревнощів (при відсутності сильного душевного хвилювання та інших низьких спонукань); б) вбивство особою, яка відбула покарання за умисне вбивство або особливо тяжке тілесне ушкодження; в) способом, небезпечним для життя багатьох людей, або з особливими мученнями для вбитого; г) з метою полегшити або приховати інший тяжкий злочин; ґ) особою, обов'язком якої було особисте піклування про вбитого; д) з використанням безпорадного стану вбитого.

Покарання передбачалося у вигляді позбавлення волі не нижче 8 років, але не більше 10 років.

У ст. 143 — за умисне вбивство без обтяжуючих обставин, у ст.ст. 144, 145 — за умисні вбивства при пом'якшуючих обставинах, у ст. 147 — за необережне вбивство. Також передбачалась відповідальність за пособництво та підбурювання до самогубства неповнолітнього або особи, яка завідомо неспроможна розуміти свої дії.

За КК УРСР 1922 року, згідно зі ст. 146 до злочинів проти життя належало проведення абортів особою, яка не мала належної медичної освіти або в неналежних умовах. Кодекс передбачав 2 види необережного вбивства: необережне вбивство в результаті злочинної самовпевненості та злочинної недбалості. Каралося воно позбавленням волі на термін до 3 років.

КК УРСР 1927 року [13] суттєво не змінив систему злочинів проти життя особи, хоча деякі положення редакційно були змінені. Змінам було піддано санкції — встановлювалася вища межа покарання, а не нижча, як в КК УРСР 1922 року.

Проблемами кримінальної відповідальності за вбивство цікавилися українські криміналісти того часу. З'явилися перші роботи монографічного рівня, присвячені злочинам проти особи, — М. М. Гродзинського (1924 р.), А. А. Жижиленка (1927 р.), З. А. Вишинської (1939 р.), А. А. Піонтковського (1939 р.).

В Основах кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік 1958 року передбачалась пом'якшена кримінальна відповідальність за діяння, які не становили великої небезпеки для держави та суспільства. Але разом із тим вони збільшували відповідальність за найбільш тяжкі злочини, до яких було віднесене поряд із зрадою Батьківщини, шпигунством, диверсією, терористичним актом, бандитизмом і умисне вбивство, вчинене при обтяжуючих обставинах [14].

Основи кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік 1958 року дали оцінку юридичній природі необхідної оборони, визначали, що дії, вчинені при необхідній обороні, не є злочином. Таке формулювання стало кінцем для спорів про правове положення необхідної оборони. У КК 1960 року [15] норма про необхідну оборону була закріплена у ст. 15, де говорилося, що кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

У КК УРСР 1960 року [16] встановлювалася окремо відповідальність за необережне вбивство і за вбивство при перевищенні меж необхідної оборони, що дозволило усунути плутанину, яка мала місце раніше. У зв'язку з тим, що раніше обидва злочини були передбачені в одній статті, дехто припускав, за цією суто формальною ознакою, можливість скоєння вбивства при перевищенні меж необхідної оборони, але з необережності. Крім того, у цих кодексах наведено більш чіткі формулювання кожного із злочинів.

Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах та «просте» умисне вбивство (тобто без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин) були пе-

редбачені різними статтями КК (відповідно ст. 93 та ст. 94), на відміну від чинного на теперішній час КК України, де всі ці вбивства передбачені однією статтею, але різними її частинами (ст. 115) [2].

До норм КК УРСР 1960 року, які передбачали відповідальність за злочини проти життя, було внесено низки змін та доповнень у 1962–2000 роках. Це явище є цілком закономірним, оскільки чинність та ефективність законодавства перевіряється практикою під час його застосування. І тому назріла гостра потреба у прийнятті нового КК України, який є чинним на сьогодні.

1 вересня 2001 року введено в дію новий КК України, що принесло зміни до системи злочинів проти життя особи. У редакції КК України від 5 квітня 2001 р., у ст.ст. 115–119 встановлено кримінальну відповідальність за 19 різновидів вбивств [2].

Сучасне кримінальне законодавство України, на відміну від радянського, дає визначення поняття вбивства: вбивством визнається умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (ч. 1 ст. 115 КК України), хоча визначення вбивства через необережність відсутнє, як і в КК УРСР 1960 року та Основах кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік 1958 року.

Узагальнюючи вищевикладене, можемо констатувати, що історичний огляд вітчизняного кримінального законодавства від Древніх часів і до сучасної України дозволяє простежити особливості розвитку законодавства про злочини проти життя і з'ясувати переваги та недоліки того чи іншого періоду з метою більш повного та глибокого їх вивчення.

Отже, проаналізувавши основні пам'ятки у галузі кримінального права можна зробити висновки, що відповідальність за вчинення вбивства має глибоке історичне коріння, що свідчить на користь його криміналізації.

На нашу думку, однією з основних ознак вбивства, яка відмежовує цей злочин від інших, є насильницький характер смерті потерпілої особи. Але насильницька смерть може свідчити не лише про вбивство, але і про нещасний випадок, і самогубство. Тому важливим видається також і питання їх відмежування.

Зважаючи на сказане, серед перспектив подальших розвідок цього напрямку повинні бути й інші проблеми. Деякі моменти залишаються малодослідженими, оскільки в сучасних умовах має бути звернута увага і на історичний аспект розвитку вітчизняного кримінального законодавства про вбивство. Вони є важливими поряд з іншими питаннями матеріального кримінального права в досягненні мети кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341–14. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст.131

3. *Малиновский А. А.* Уголовное право зарубежных государств. М. : Новый Юрист, 1998. 128 с.
4. Памятники русского права / под ред. С. В. Юшкова. М. : Госюриздат, 1953. Вып. 3. 528 с.
5. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях / уклад.: Ю. В. Білоусов, І. Р. Калаур, С. Д. Гринько та ін. / за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. К. : Правова єдність, 2009. Т. 1. 1168 с.
6. Судебники XV–XVII веков / под общ. ред. Б. Д. Грекова. М.-Л., 1952. 615 с. Серия «Законодательные памятники Русского централизованного государства XV — XVII веков».
7. Памятники русского права: Соборное уложение царя Алексея Михайловича 1649 года / под ред. К. А. Софроненка. М. : Гос. изд-во юрид. лит-ры, 1957. Вып. 6. 513 с.
8. Устав Воинский, Артикул Воинский с кратким толкованием. Памятники русского права. М. : Гос. изд-во юрид. лит-ры, 1961. Вып. 8. Законодательные акты Петра I первой четверти XVIII в. С. 319–456.
9. *Евангулов Г. Г.* Уголовное уложение, Высочайше утвержденное 22 марта 1903 г. СПб. : Типография «Слово», 1903. 400 с.
10. *Короленко М. П.* Кваліфікація умисних вбивств за обтяжуючих обставин. К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. 172 с.
11. Уголовный кодекс УССР : постановление ВУЦИК от 23.08.1922 г. № 36. Собрание Указаний и Распоряжений Рабоче-крестьянского правительства Украины. Х. : Изд-во Народного Комиссариата юстиции УССР, 1922. 192 с.
12. История государства и права (сборник документов) : в 2 ч. М. : Юрид. лит., 1968. Часть II. 600 с.
13. Уголовный кодекс УССР (в редакции 1927 г.). 3-е изд. Х. : Юриздат, 1927. 135 с.
14. Основи кримінального законодавства РСР і союзних республік. Текст із змінами і доповненнями на 8 квітня 1989 року. М. : Думка, 1989. 20 с. (Радянське законодавство).
15. Уголовное право. Общая часть / под ред. М. П. Журавлева, А. И. Ророга. М. : Институт международного права и экономики, 1996. 181 с.
16. Уголовный кодекс УССР от 28.12.1960 г. *Ведомости Верховного Совета УССР*. 1961. № 2. Ст. 15.

*Рекомендовано до друку кафедрою кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 4 від 21 листопада 2017 року)*

Надійшла до редакції 04.12.2017

Плисюк Н. Н. Становление и развитие отечественного уголовного законодательства об убийстве

Исследуются вопросы становления и развития отечественного уголовного законодательства об убийстве. Отмечается, что убийство издавна считалось преступлением, осуждалось как моралью, так и системой норм и правил, имеющих силу закона. Запрет на убийство был одним из первых среди всех запретов в человеческой культуре. Убийство расценивается как преступление практически во всех законодательных системах — древних и современных. Также о целесообразности предсказания уголовной ответственности за убийство свидетельствуют и традиции отечественной законодательной практики борьбы с такими деяниями.

Ответственность за убийства устанавливалась на территории Украины уже во времена Киевской Руси в договорах с греками. Используя нормы Русской Правды, Литовских статуты и польского законодательства, правоприменитель на территории Украины преследовали цель возмещения убытков потерпевшему, назначения адекватного наказания в соответствии с тяжестью преступления, искупление греха и запугивания преступников.

Отмечается, что значительный след в истории оставило Соборное уложение 1649 («Уложение 1649г. Царя Алексея Михайловича»). В нем нормы об убийстве получили определенное развитие: предполагалось разграничения деяний на умышленные и неосторожные, вводились понятия необходимой обороны и крайней необходимости. В законодательстве времен Петра I вопрос об убийстве нашли свое отражение в Военном уставе 1716 года и в уставе морском 1720, которые были более жесткими, чем Соборного уложения 1649 года.

Вопросам уголовной ответственности за совершение убийства много внимания было уделено в Своде законов 1832 года, в Уголовном уложении 1903 года и других источниках.

В научных исследованиях периода с 1917 — до 1990 г.г. отношение к законодательства царской России было отрицательным. Утверждалось, что оно отмечалось хаотичностью, казуистичностью, потакало административному и судейскому произволу, и было практически недоступно для миллионов трудящихся. Современное уголовное законодательство Украины, в отличие от советского, дает определение понятия убийства.

Исторический обзор отечественного уголовного законодательства от Древних времен до современной Украины позволяет проследить особенности развития законодательства о преступлениях против жизни и выявить преимущества и недостатки того или иного периода с целью более полного и глубокого их изучения. Ответственность за убийство имеет глубокие исторические корни, свидетельствует в пользу его криминализации. Одним из основных признаков убийства, которая отделяет данное преступление от других, является насильственный характер смерти потерпевшего.

Ключевые слова: становление, развитие, история, современность, убийство, жизнь человека.

Plysiuk, N. M. Formation and Development of Domestic Criminal Law on Murder

The issues of the formation and development of domestic criminal law on murder are studied. It is noted that the murder has long been considered a crime, condemned as a morality, and a system of rules and regulations that have the force of law. The prohibition on murder was one of the first among all prohibitions in human culture. Murder is regarded as a crime in virtually all legislative systems — ancient and modern. Also, the expediency of criminal prosecution for murder is evidenced by the traditions of the domestic legislative practice of combating such acts.

Responsibility for the murder was established on the territory of Ukraine already in the times of Kievan Rus in agreements with the Greeks. Using the norms of «Ruska Pravda», Lithuanian statutes and Polish legislation, law enforcers on the territory of Ukraine pursued the purpose of reimbursement to the injured person, the imposition of adequate punishment according to the severity of the crime, redemption of sin and intimidation of the perpetrators.

It is noted that a significant trace of history was left in the Code of Law of 1649 («The Decree of 1649, King Alexei Mikhailovich, in which the rules on murder received a certain development: the delineation of the acts was intended for intentional and careless, the concept of necessary defense and urgent necessity was introduced. The question of the murder was reflected in the Military Charter of 1716 and in the Statute of the Sea in 1720, which were more stringent than the Criminal Code of 1649. A great deal of attention was paid to the issue of criminal responsibility for the murder in the Code of Laws of 1832, the Criminal Code of 1903 and other sources.

In the scientific studies of the period from 1917 to 1990, the attitude to the laws of tsarist Russia was negative. It was argued that it was marked by chaos, casuistry, and intense administrative and judicial arbitrariness, and it was virtually unattainable for millions of working people. Modern criminal law of Ukraine, unlike the Soviet one, gives the definition of the concept of murder.

Historical review of domestic criminal law from ancient times to modern Ukraine allows us to trace the peculiarities of the development of legislation on crimes against life and to find out the advantages and disadvantages of a given period in order to more fully and in depth study them. Responsibility for the murder has deep historical roots, which proves in favor of its criminalization. One of the main attributes of the murder, which distinguishes this offense from others, is the violent nature of the death of the victim.

Keywords: *formation, development, history, modernity, murder, human life.*

